

En

*Som en død er jeg glemt av mennesker,
lik et kar som er kastet bort.*

SALME 31,13

Når jeg tenker på hvor elendig livet mitt har blitt, drømmene som langsomt har blitt knust, alt jeg elsker som har blitt ødelagt, kommer jeg alltid tilbake til bien. Det ene, lille stikket som fratok meg min fars gunst og endret skjebnen min.

Sorgen fant meg en vakker ettermiddag. Sola skinte, og det var akkurat passe varmt – deilig temperatur som varmet huden uten at du ble brent. Markblomstene vokste i overflod det året, og åsen dit Josef og jeg hadde gått for å tilbringe dagen, var dekket i gult og rosa. Jeg husker at duften kilte i nesa og fylte lungene; verden var så vakker at jeg måtte le.

Josef løp mellom de mye stilkene, gjennomboret bladene med lekesverdet – han lot som han var romersk soldat. En sånn lek ble ikke akseptert av foreldrene våre. De var svært stolte over sin jødiske herkomst og kunne spore slekten i Jerusalem så langt tilbake som til Esras tid. Romerne var kanskje gode kunder hos far, men de var likevel farlige fiender. De var i hvert fall ikke noe du tullet og lekte med, i våre foreldres øyne. Men Josef var fire, og han elsket de romerske hestene, uniformene, de firkantede malte skjoldene. Han ville være en av dem. Og jeg lot ham, for jeg så ikke noe galt i at en liten gutt sprang rundt og lot som han var noe han aldri kunne bli.

«Kom og lek, da, Elianna», ropte Josef over skulderen og gjorde et utfall i min retning med det usynlige sverdet.

«Bare vent litt», svarte jeg. «Jeg kommer snart.»

Jeg var fordypet i tanker der jeg satt på det grove filtteppet jeg hadde tatt med, og plukket på en rosa blomst mens jeg grublet over hvordan fargen kunne trekkes ut og brukes på lintøy. En stor leveranse med lin var nettopp kommet inn til veveriet, så vi hadde masse fiber å veve med. Far solgte luksuriøse stoffer. Han gjorde til og med en liten, men god forretning med purpur, den råflotte fargen som ble utvunnet av sjøsne-gler og var dyrere å fremstille enn noen annen farge. At han hadde råd til denne fargen, var et mål på hans suksess.

Jeg hadde fått ansvaret for Josef denne ettermiddagen fordi alle de andre var opptatt med å jobbe med linet. Selv mor, som sjelden bidro i fars virksomhet, var blitt kalt inn for å hjelpe.

Far kjøpte alltid fuktet og tørket lin, frøene var skilt fra stilkene og kastet, og stilkene var blitt hamret for å trekke ut fibre. Det som gjens-to var å gre ut fibre og gjøre dem klare til spinning. Stilkene i akkurat dette partiet var tykke, noe som ga grovt lin og ville bli brukt til å veve håndklær. Romerne og det nye jødiske aristokratiet var så glade i å bade at det var stor etterspørsel etter håndklær i alle de store byene i Judea.

Jeg var tolv år eldre enn Josef og mer enn kapabel til å passe på ham. Moren min var skeptisk til interessen jeg viste for fars virksomhet, og ville gjerne avlede meg. Derfor hadde jeg fått ansvaret for Josef denne ettermiddagen. Planen slo to fluer i én smekk: De travle voksne slapp å bli forstyrret av den livlige broren min, samtidig som jeg ble fjernet fra direkte kontakt med fars jobb – i tilfelle det næret oppunder min besettelse med bransjens hemmeligheter.

«Overlat det til mennene», sa hun alltid til meg og kastet en eller annen feminin oppgave i fanget mitt før jeg rakk å bli for oppslukt av mysteriet med å lage farget stoff av bedre kvalitet.

«Elianna!» hylte Josef lenger nede i bakken. «Kom. Nå! Du lovet at du ville leke med meg når vi kom hit.»

Jeg smilte. Lillebroren min kunne være temmelig bestemt. Ingen hadde ventet at foreldrene mine ville få et barn til på sine eldre dager. Da Josef ble født, var vi alle litt blendet av at han rett og slett fantes, og ble umiddelbart slaver av hans sjarm. Legg til det faktum at han var gutt – sønnen far alltid hadde drømt om – og, vel ... selv en brennende seraf ville bli unnskyldt for å være litt bortskjemt under slike omsten-

digheter. Hvis gutten var sjefete, var det vår feil. Men Josef hadde et så mildt lynne at hundre dullende voksne ikke kunne gjøre ham tyrannisk.

«Nå kommer jeg og tar deg», sa jeg idet jeg reiste meg. «Sverdet mitt er mye skarpere enn ditt.»

«Det er det ikke! Jeg skal beseire deg.» Han satte i et fryktinngytende hyl og begynte å løpe oppover bakken. De korte beina hans spant så fort under tunikaen han hadde heist opp, at jeg trengte alle krefter for å holde tritt med gutten.

«Gjør deg klar!» ropte jeg før vi brakte sammen på toppen av bakken. Jeg stakk den rosa blomsten frem som om den var et dødelig våpen. Josef fikk nesten latterkrampe.

«Det er ikke et sverd! Du kan ikke kutte en tråd med den engang. Du er så jentete, Elianna.»

«Hvordan våger du å fornærme meg, din romerske hund? Det vil koste deg hodet.»

Josef sprang mot meg med fantasisverdet rettet mot magen min. «Nei, det vil det ikke. Hesten min kommer til å spise deg til frokost.» Han gjorde en imponerende imitasjon av en parade og fulgte opp med et raskt utfall, så den lille neven hans traff meg i ribbeina. Jeg holdt meg til siden, som om jeg var i stor smerte.

«Det skal du betale for, unge mann.» Med en rask bevegelse løsnet jeg beltet på tunikaen hans. Idet han kikket distraheret ned, lurte jeg blomsten i ansiktet på ham, så han fikk en puddergul flekk på nesa og i pannen.

Jeg lo: «Du trenger fortsatt å øve deg, romer.» Like bak ham så jeg en ensom sau som tygde på en busk. Jeg kikket meg rundt for å finne gjeteren eller flokken den tilhørte. Men det virket som den var alene. Jeg gikk bort for å sjekke om den var skadet. Et sted var det en gjeter som savnet den tjukke krabaten.

«Elianna!» ropte Josef. «Kom tilbake. Jeg er ikke ferdig ...» Plutselig svingte han armen i en stor bue. «Ha deg bort. Ha deg bort!» Stemmen var høy og skjelvende. Han gjorde en halv omdreining mens han viftet frenetisk med hendene.

Jeg var opptatt med sauene, så jeg ignorerte skrikene. På nært hold kunne jeg se at den var godt stelt, med sunn og ren ull. Jeg bøyd meg

og klappet den på ryggen. «Hvor kom du fra da, lille venn?»

I øyekroken så jeg at Josef fortsatt flakset rundt. Så ropte han: «Få den bort, Elianna!»

Først trodde jeg det var en flue, helt til jeg fikk et glimt av gult og hørte den sinte summingen. «Ikke lag så mye styr. Hold deg i ro, så flyr den sin vei av seg selv.» Jeg ville nødig forlate den bortkomne sauen, i tilfelle den tuslet videre og gikk seg enda mer bort. Josef var gammel nok til å takle en bie. Vi hadde virkelig skjemt ham bort. Jeg sa beroligende: «Bare ta det med ro.»

Ordene mine hadde ingen virkning på Josef. Insektet summet med en voldsom intensitet rundt hodet hans, og han fikk panikk. Han viftet mer med armene og begynte å løpe. «Nei! Nei!»

Jeg slo hendene i været og reiste meg motvillig. «Det er bare en bie, Josef.»

Jeg visste hvor den overdrevne frykten kom fra. Året før ble han stukket i leggen. Han hadde fått store utslett, og hele beinet hadde hovnet opp på størrelse med en liten trestamme. Det hadde gjort forferdelig vondt. Han hadde aldri glemt det. Men jeg tenkte at det var et unntak. Vi måtte alle forholde oss til bier. De var en del av livet. Jeg så frustrert på ham i noen sekunder mens han løp vilt omkring.

Til slutt gikk jeg bort til ham og strakte ut hånden for å knipse bort bien, selv om jeg ikke kunne se den lenger. Plutselig skrek Josef så skjærende at det fikk det til å vrenge seg i magen på meg. Han gned seg på siden av hodet, og da så jeg at insektet hang fast i håret hans like ved tinningen. Jeg la bien i håndflaten og lukket neven hardt. Den var halvt i svime etter å ha utsondret giften, et lett bytte i min harde, unådige neve. Jeg lot den falle til jorden og knelte foran Josef.

Store tårer rant ut av øynene hans. Han gråt så voldsomt at han begynte å hvese. Jeg dro ham inntil meg. «Jeg er så lei for det, Josef. Det går over snart. Jeg har tatt meg av det lille monsteret. Du kan trække på det om du vil.»

«Vondt.» Han trakk pusten så hele brystet ristet.

«Hvor, gullet mitt? Hvor gjør det vondt?»

Han pekte på tinningen, og jeg så hevelsen. Jeg kysset den forsiktig. «Er det bedre nå?»

Blikket var fylt av anklage. «Nei.» Han skjøv meg bort. Da la jeg merke til et rødt utslett på baksiden av den lubne hånden hans. «Stakk den deg to ganger?» Jeg rynket pannen mens jeg stirret på den røde hevelsen som spredte seg på babyhuden hans som sølt fargestoff. Josef ristet på hodet. Skikkelig utslett, tenkte jeg urolig. Akkurat som i fjor.

Han trakk pusten på ny, og hele kroppen skalv. Det hørtes ut som hvert åndedrett var en kraftanstrengelse. Jeg tenkte det var frykten som fortsatt satt i og hindret ham i å puste, så jeg prøvde å roe ham. Men det virket som om han ble verre for hvert sekund. Hvesingen ble tyngre og hyppigere. Forvirring gjorde meg ubesluttosom. Han hadde ikke hatt noen problemer med å puste forrige gang han ble stukket. Var dette panikk?

Jeg skulle ha hjulpet ham før, kommet til unnsetning med en gang, da bien begynte å jage ham. Så slo det meg at bien kanskje var tiltrukket av duften og pollenet fra blomsten jeg hadde stukket i ansiktet hans. Kanskje den ikke ville nærmet seg Josef i det hele tatt hvis det ikke hadde vært for mitt tåpelige krumspring.

Jeg så at han var blitt verre og løftet ham opp i armene. «Jeg er så lei meg, Josef. Jeg skal bære deg hjem. Du kan få honningkake, og mor kan lage en urtedrikk for å lindre smerten.» Jeg holdt ham inntil meg og kjente at det lille brystet kjempet for hvert pust. Jeg begynte å løpe. Et sted på vei nedover bakken mistet jeg sandalen fordi den hang seg fast i en stein som stakk opp. Jeg snublet, men klarte å holde balansen og løp videre uten å ta meg tid til å finne den igjen.

«Syk», sa Josef med svak stemme. Før jeg rakk å snu ham, kastet han opp over skulderen og brystet mitt. Vanligvis ville jeg ha stønnet i vemmelse, men nå var jeg livredd. Det ante meg at bien hadde gjort uforklarlig skade på den lille kroppen til broren min, hinsides all rimelig fornuft. Det var som om giften i den forbannede bien på en måte stjal luften fra ham. Jeg var desperat etter å komme hjem og overlate ham til foreldrene mine; de visste nok hva de skulle gjøre.

Jeg stanset for å tørke den tilgrisede munnen hans og la ham over på den andre skulderen så jeg kunne løpe videre. Han var tung, for tung til at jeg orket å bære ham helt hjem. Hjertet mitt dunket i brystet som lyden av en smeds ambolt. Anstrengelsen for å holde den slappe

kroppen fast gjorde at armene mine skalv. «Josef! Snakk til meg, Josef!»

Han stønnet. Jeg stavret noen skritt før jeg stanset helt, ute av stand til å løpe mer, og sank på kne med ham fortsatt i armene. En bølge av svimmelhet slo over meg da jeg så ansiktet hans. Øynene var hovnet opp, og leppene hadde fått en utenomjordisk blåfarge. Hele munnen så ut som et ømt, lilla blåmerke. Jeg bet i meg et hyl, heiste ham opp igjen og tvang beina til å springe enda fortere enn før.

Be, tenkte jeg, desperat i sjelen etter det fryktelige synet. *Be noe*. Men det eneste jeg kom på, var: *Eli, Eli*, den første stavelsen av navnet mitt: *Min Gud! Min Gud!*

Da jeg så den store tredøra til huset vårt, slapp jeg ut skriket jeg hadde holdt inne den siste timen. Stemmen kom ut som et svakt kvekk, så ingen hørte meg. «Hjelp meg! Far, hjelp meg, vær så snill.» Josef var helt livløs i armene mine. Jeg visste at han hadde besvimt en stund tidligere, på grunn av manglende oksygentilførsel.

Jeg sparket opp døra med mine siste krefter og segnet om inntil den. En av tjenerne åpnet, og jeg ramlet bakover med Josef fortsatt i armene. Kvinnen utstøtte et skremt hyl, og snart var vi begge inne. Ansiktet hans var presset mot skulderen min. Så kom foreldrene mine løpende.

Jeg så fars ansikt da han løftet sønnen sin ut av armene mine. Han ble helt hvit. Mor begynte å skrike. Jeg trodde ikke det var mulig å bli reddere enn jeg var. Men hylene hennes – skjærende, unaturlige lyder som fylte gårdsplassen – fylte meg med så iskald angst at ordene frøs i munnen på meg. Hvorfor hjalp hun ikke broren min? Hvorfor sto hun bare der og skrek mens hun dro seg i sløret, dro seg i håret?

Far sank sammen med Josef inntil seg. Hodet hang tungt over det urørlige barnet. «Sønnen min», stønnet han, mens han vugget frem og tilbake. «Sønnen min.»

Jeg snudde meg i sjokk og så min yngre søster, Johanna, sitte inntil veggen og gråte stille i hendene. Tjenerne gråt. Far omfavnet den livløse kroppen til broren min skjelvende og stille mens mors skrik fortsatte å fylle hvert hjørne av gårdsplassen – de trengte gjennom meg som skarpe skår av knust glass.

Da skjønte jeg det. Broren min var død. Bien hadde drept ham.

Jeg rakte ut hånden mot far, vantro, vettskremt, desperat, i håp om

et mirakel, på jakt etter trøst. Han kikket opp. Den tomme fortvilelsen i øynene hans forsvant et øyeblikk og ble erstattet av en kulde jeg aldri hadde sett der før. «Hva skjedde? Hva har gjort *dette* mot barnet mitt?»

Jeg tok et skritt bort fra ham. «En bie ... Den stakk Josef. I tinnigen.» Svetten rant, og jeg tørket pannen med en skjelvende hånd. «Det var min feil. Vi lekte ... og jeg ... jeg stakk en blomst i ansiktet på ham; jeg tror bien ble tiltrukket av lukten. Jeg skulle ha hjulpet ham, men jeg ble distraheret av en bortkommen sau.» Jeg husket at jeg bare hadde slengt noen ord til Josef, som om mine instruksjoner var nok. Jeg skyldte Josef sannheten, uansett hva straffen ville bli. Det fortjente han.

Far børstet håret bort fra Josefs hovne hud med milde fingre. Jeg stokk da jeg så det vakre ansiktet, forvridd av dødens heslige hånd, og vaiet ustøtt.

«Men du visste hvor syk han ble da han ble stukket i fjor. Du visste hvor redd han var. Hvorfor viftet du den ikke bare bort? Han var en liten gutt. Han var hjelpeløs.» Far stønnet. «Den lille gutten min!»

«Jeg skulle ... jeg skulle ha ...»

Ordene hans var jernharde og skarpe: «Det var din jobb å passe på ham. Hva gjorde du? Bare sto der og så på at det skjedde?»

«Nei! Det var ikke sånn, far! Jeg hjalp ham. Men jeg kom for sent. Jeg kom for sent!»

«Dette ville aldri ha skjedd om du hadde passet bedre på ham.»

Jeg var stum av skyldfølelse. Jeg hadde sviktet. Jeg hadde ikke prøvd å bli kvitt bien fra første stund. «Far, vær så snill ...»

«Vær stille!»

Jeg lukket munnen. Svelget unnskyldningene. Han hadde rett. Jeg hadde sviktet Josef. Jeg skulle ha passet bedre på. Jeg skulle ha tørket bort pollenet fra ansiktet hans, drept bien tidligere, kommet hjem fortere. Jeg skulle ha reddet ham.

«Kom deg bort. Jeg vil ikke se deg!» Stemmen til far var skrapende og bitter som galle.

Jeg gispet. Jeg prøvde vaklende å tvinge meg til å stå, til å gå. Jeg gikk inn i huset og lagde et svakt blodspor for hvert skritt, for jeg hadde revet opp foten på skarpe steiner på løpeturen hjem. I hjørnet av rommet der jeg sov med søsteren min og Josef, sank jeg sammen og ga endelig

utløp for tårene jeg hadde kvalt tidligere. Josefs teppe lå pent brettet i et hjørne. Jeg stakk ansiktet inn i det og trakk inn lukten av ham i visshet om at jeg aldri ville få holde den dyrebare broren min igjen.

Og det var min feil.

Far fant på navnet mitt da jeg ble født, ved å sette samme to hebraiske navn: *Eli*, som betyr «min Gud», og *Anna*, som på vårt morsmål betyr «gunst». Første gang far så meg, sa han: «Min Gud har vist meg gunst.» Det ble navnet mitt, for fødselen min var et tegn på Guds gunst og nåde mot foreldrene mine.

Far og mor hadde vært barnløse i åtte år etter at de giftet seg. Jeg kom da de hadde gitt opp alle legene og deres ubrukelige medisiner. Jeg kom, men jeg var jente. Heldigvis var foreldrene mine altfor glade over endelig å få et barn til å klage på kjønnnet. Tre år etter at jeg ble født, kom søsteren min, med lange lemmer allerede fra fødselen av og store øyne som syntes å dekke halve ansiktet. Og så, da ingen trodde det ville være mulig, dukket Josef opp i livene våre med sine energiske skrik og sitt uimotståelige smil.

Det var ikke sånn at far elsket meg mindre etter at sønnen hans ble født. Han elsket bare Josef så mye mer. Mer enn mor eller søsteren min eller meg eller forretningen. Mer enn selve livet. Josef var hans hjertes lys.

Til nå. Til Josef døde. Det følte som om jeg hadde ødelagt jordens største skatt.

Timene gikk mens jeg satt der ubevegelig i en uvirkelig tåke. Døden hadde svelget meg sammen med Josef. Da den tok ham, tok den meg også. Selv om jeg fremdeles pustet og hjertet slo jevnt og fast, var såret uhelbredelig. Tanken på hva foreldrene mine måtte føle, fikk meg til å ønske at jeg hadde dødd i stedet for Josef.

Lyden av klagende sørgende trengte gjennom de fjerne tankene mine. Jeg skjønnte at en stor mengde hadde samlet seg nedenunder. De var allerede i gang med å klargjøre Josefs kropp til begravelsen. Jeg orket ikke tanken.

Den livsglade gutten jeg hadde forgudet i fire år, barnet som hadde

fått meg til å le og håpe og fryde meg, var borte – vi ville aldri få ham tilbake. Jeg trykket hendene mot ørene og prøvde å drukne ut lyden av jamring. Jeg følte at sorgen deres pisket meg, skylden spiste seg innover i meg med en umettelig appetitt.

«Elianna.» Milde hender grep meg om håndleddene og løftet dem bort fra ørene mine. «Elianna.»

Eitan.

Min forlovede. Mannen jeg hadde elsket siden før jeg ble kvinne.